

LASERY I ICH ZASTOSOWANIE

Laboratorium

Instrukcja do ćwiczenia nr 3

Temat: Efekt magnetoptyczny

5.1. Cel ćwiczenia

Celem ćwiczenia jest zapoznanie się z metodą modulowania zmiany polaryzacji światła oraz urządzeniem do tego celu.

5.2. Wiadomości ogólne

Fale świetlne – to fale elektromagnetyczne, związane z rozchodzeniem się w przestrzeni okresowo zmiennych pól: elektrycznego o natężeniu $\vec{E}$ i magnetycznego o natężeniu $\vec{H}$. Wprowadzamy do rozważań trzeci wektor $\vec{k}$ o długości jednostkowej. Kierunek tego wektora jest zgodny z kierunkiem rozchodzenia się promienia świetlnego. Wektor ten zwany jest czasem wektorem kierunkowym. Badania kierunków wektorów $\vec{E}$, $\vec{H}$, $\vec{k}$ wykazały, że w przestrzeni nieograniczonej jednorodnej $\vec{k} \perp \vec{E}$, $\vec{k} \perp \vec{H}$, $\vec{E} \perp \vec{H}$.

Doświadczalnym dowodem poprzecznego charakteru fali świetlnej jest zjawisko polaryzacji. Wektor $\vec{E}$ nazywany jest często wektorem świetlnym. Zależność E od czasu w określonym punkcie przestrzeni, leżącym na promieniu fali odpowiada zależności:

$$E = E_0 \sin(\omega t + \phi)$$

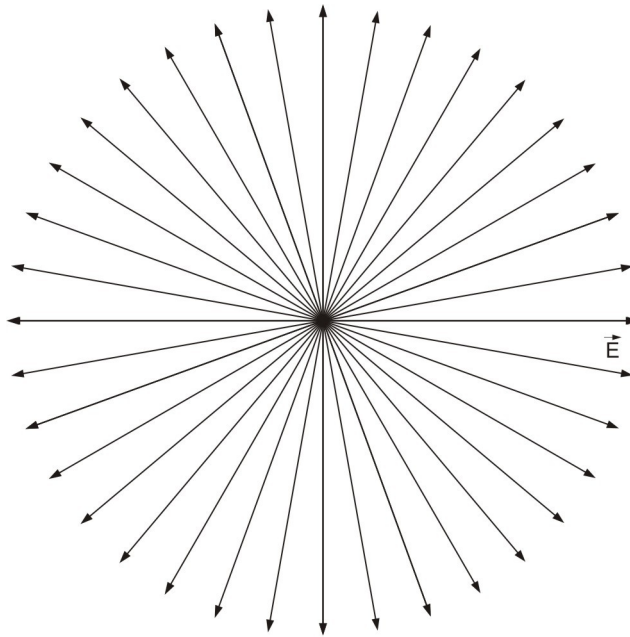
gdzie:

E – wartość natężenia pola elektrycznego w chwili t ,

E_0 – amplituda natężenia pola elektrycznego,

ω – pulsacja,

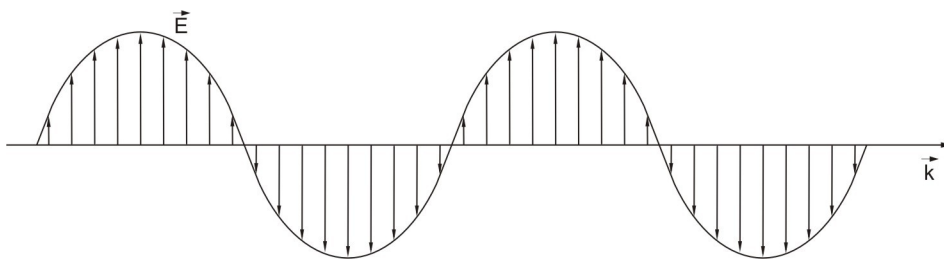
$\omega t + \phi$ – faza.

Rys. 5.1. Światło niespolaryzowane

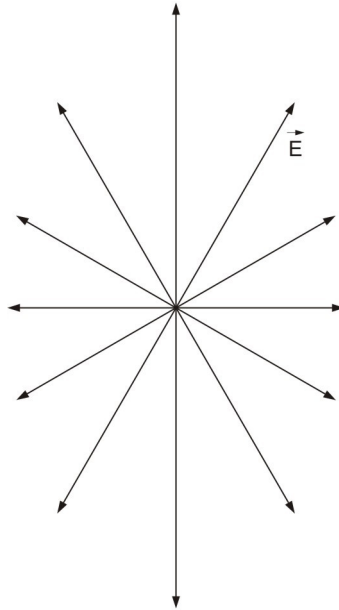
Choćby źródło miało najmniejsze rozmiary jest w nim bardzo wiele atomów odpowiedzialnych za wysyłanie fal elektromagnetycznych. Dzięki tej mnogości atomowych źródeł w promieniowaniu, biegnącym w kierunku $\vec{k}$ bezpośrednio od źródła, występują zmiany wektora świetlnego we wszystkich kierunkach prostopadłych do wektora $\vec{k}$. Takie promieniowanie nazywamy niespolaryzowanym (rys. 5.1).

Jeżeli potrafimy zmiany wektora $\vec{E}$ we wszystkich falach składowych sprowadzić do jednej płaszczyzny, zawierającej wektor $\vec{k}$, mamy do czynienia ze światłem liniowo spolaryzowanym (rys. 5.2).

Rys. 5.2. Światło liniowo spolaryzowane

Płaszczyzna przechodząca przez wypadkowy wektor $\vec{E}$ i $\vec{k}$ nosi nazwę płaszczyzny drgań wektora świetlnego. Płaszczyznę do niej prostopadłą (zawierającą wektor $\vec{H}$ i $\vec{k}$) nazywamy – według umowy przyjętej w optyce płaszczyzną polaryzacji. W świetle spolaryzowanym częściowo mamy wiele płaszczyzn drgań wektora elektrycznego; amplitudy drgań wektora $\vec{E}$ nie są jednakowe (rys. 5.3).

Rys. 5.3. Światło częściowo spolaryzowane

Światło spolaryzowane kołowo może powstać przy nakładaniu się dwóch promieniowań spolaryzowanych liniowo. Składając dwa drgania harmoniczne o jednakowych amplitudach i okresach, odbywające się w kierunkach wzajemnie prostopadłych i różniące się w fazie o $\pi/2$ (tzn. gdy w jednym ruchu mamy przejście przez położenie równowagi, to w drugim mamy maksymalną wartość wychylenia), otrzymuje się ruch jednostajny po kole.

Dwa światła spolaryzowane liniowo, wzajemnie prostopadłe o tej samej amplitudzie E_0 , lecz różniące się w fazie o $\pi/2$

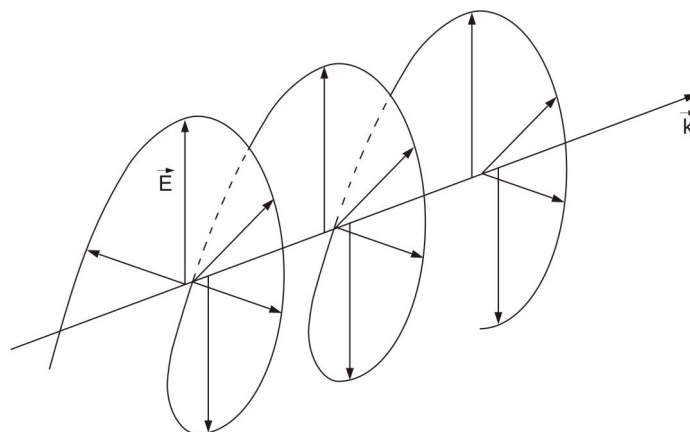
$$E_x = E_0 \sin \varpi t$$

$$E_y = E_0 \sin(\varpi t + \frac{\pi}{2}) = E_0 \cos \varpi t$$

dadzą przy nałożeniu światło spolaryzowane kołowo. Wektor wypadkowy będzie miał stałą długość

$$E = \sqrt{E_x^2 + E_y^2}$$

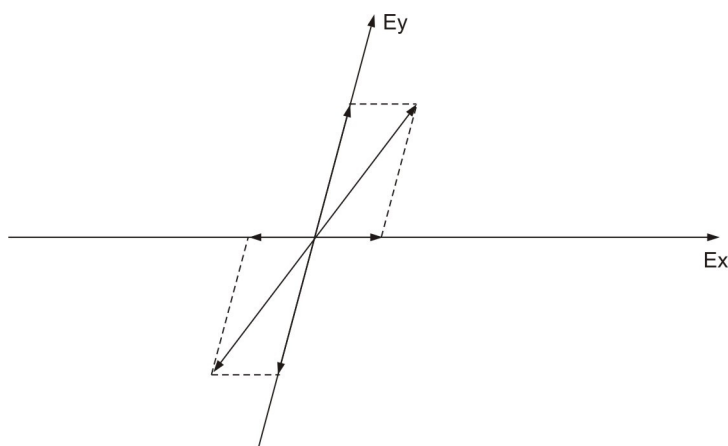
lecz będzie zmieniał swój kierunek w płaszczyźnie prostopadłej do $\vec{k}$ obiegając jeden raz koło ruchem jednostajnym w ciągu swego okresu. Uwzględniając dodatkowo rozchodzenie się fali świetlnej w kierunku promienia, łatwo stwierdzamy, że w przypadku fali świetlnej spolaryzowanej kołowo, koniec wektora świetlnego opisuje linię śrubową (rys. 5.4).

Rys. 5.4. Światło kołowo spolaryzowane

Gdy różnica faz obu składowych nie równa się $\pi/2$, otrzymujemy w wyniku złożenia obu fal spolaryzowanych liniowo promieniowanie spolaryzowane eliptycznie. W tym przypadku mogą być również amplitudy niejednakowe i kierunki drgań obu wektorów składowych wzajemnie nieprostopadłe.

Podobnie składanie dwóch drgań spolaryzowanych liniowo o dowolnych amplitudach i dowolnych kierunkach daje światło spolaryzowane liniowo, jeśli nie ma początkowej różnicy faz (rys. 5.5). Inna jest jednak płaszczyzna drgań wektora świetlnego w drganiu wypadkowym.

Rys. 5.5. Składowe dwóch drgań spolaryzowanych liniowo

5.2.1. Efekt magnetoptyczny

Zjawiska magnetoptyczne obserwowane są przy określonym kierunku rozchodzenia się energii rozpatrywanej fali elektromagnetycznej w stosunku do kierunku pola magnetycznego. Rozróżniamy dwie zasadnicze konfiguracje:

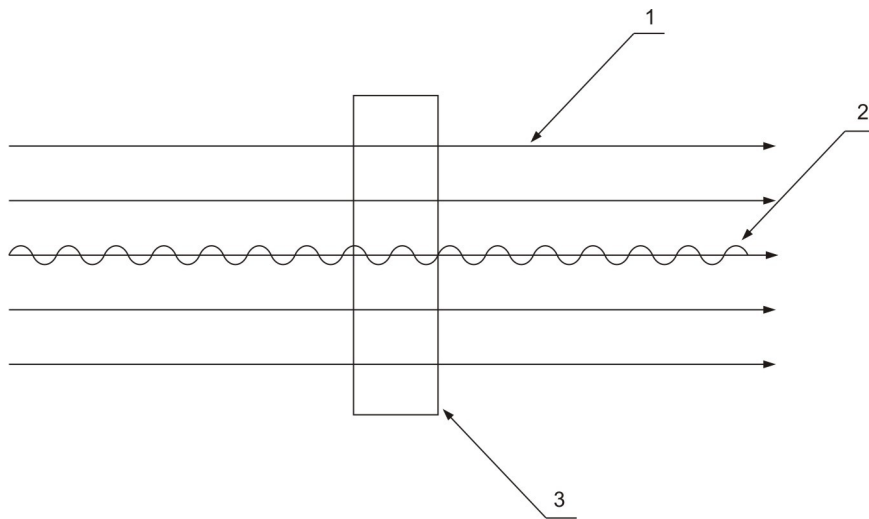
- kierunek rozchodzenia się energii i kierunek pola magnetycznego są do siebie równoległe (konfiguracja Faradaya, rys. 5.6),
- kierunek rozchodzenia się energii i kierunek pola magnetycznego są do siebie wzajemnie prostopadłe (konfiguracja Voigta, rys. 5.7).

Zjawisko Faradaya polega na skręcaniu płaszczyzny polaryzacji światła spolaryzowanego liniowo, biegnącego w ośrodku optycznym umiejscowionym w silnym polu magnetycznym, przy czym światło biegnie wzdłuż linii sił pola magnetycznego (rys. 5.8).

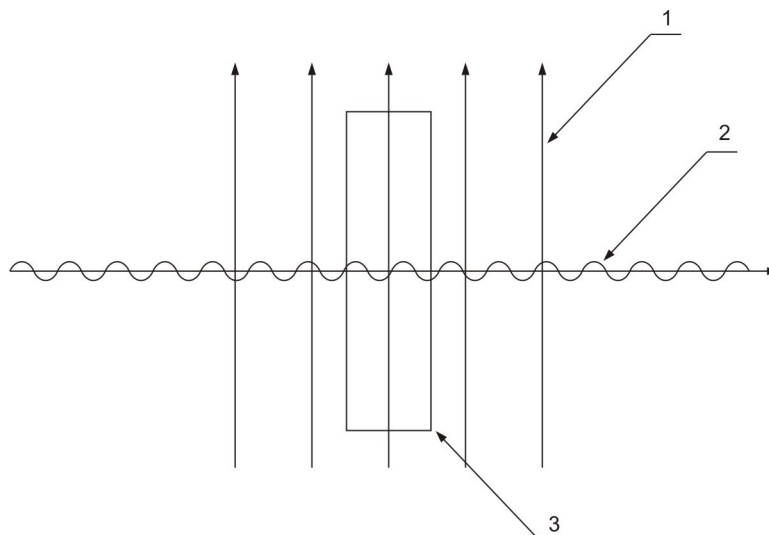
Kąt skręcania płaszczyzny polaryzacji θ jest proporcjonalny do długości drogi l , którą światło przebiega w ośrodku skręcającym, znajdującym się w polu magnetycznym oraz do natężenia pola magnetycznego H :

$$\theta = k \cdot l \cdot H$$

Współczynnik k (stała Verdet) charakteryzuje zdolność danej substancji do skręcania płaszczyzny polaryzacji w polu magnetycznym. Skręcanie płaszczyzny polaryzacji wyjaśnia się w następujący sposób: kołowo spolaryzowane fale (na które można rozłożyć fale spolaryzowane liniowo) biegną w ośrodku z różnymi prędkościami, wskutek czego po wyjściu z ośrodka pojawia się między nimi pewna różnica faz zależna od drogi, jaką światło przebyło w rozpatrywanym ośrodku oraz od różnicy współczynników załamania n_l i n_p fal spolaryzowanych kołowo w lewo i w prawo.

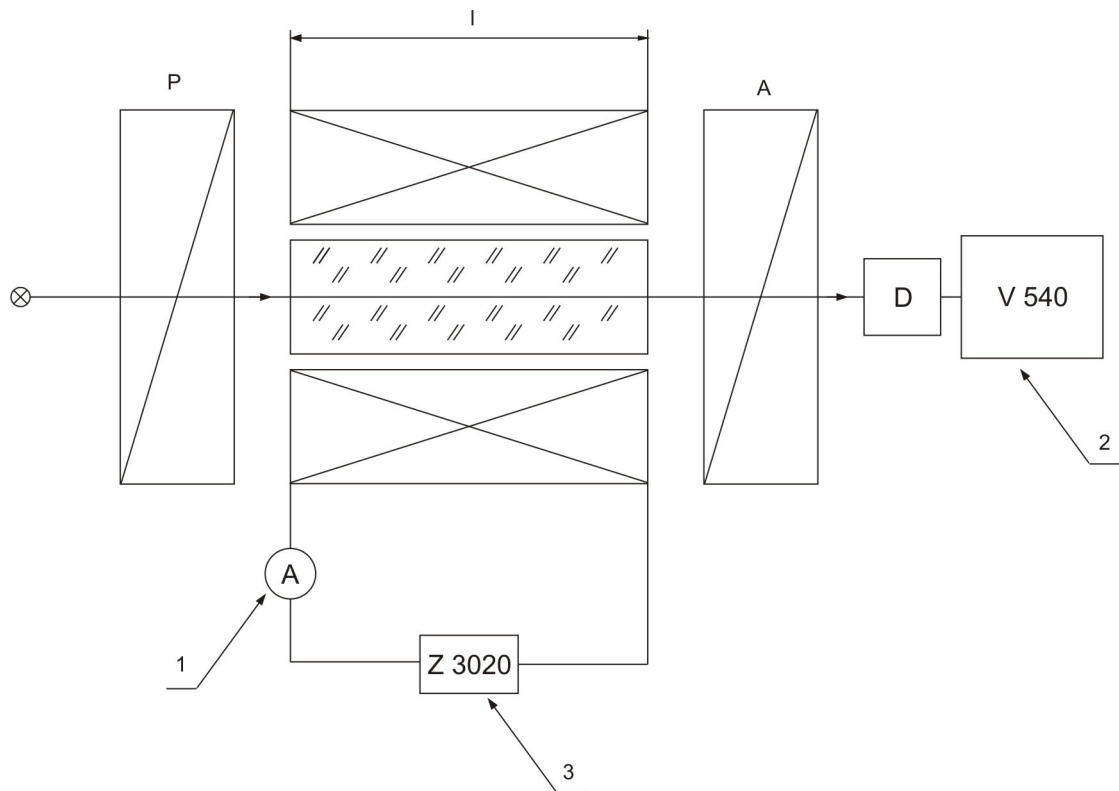
Rys. 5.6. Konfiguracja Faradaya, 1 – pole magnetyczne, 2 – fala elektromagnetyczna, 3 – badany materiał

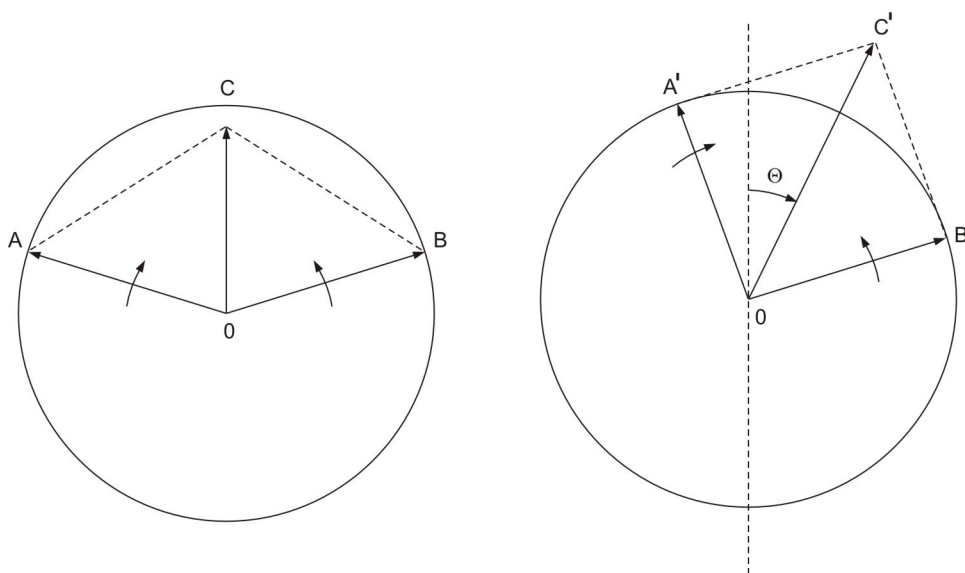
Rys. 5.7. Konfiguracja Voigta 1 – pole magnetyczne, 2 – fala elektromagnetyczna, 3 – badany materiał

Sytuację w punkcie wejścia i wyjścia fali z ośrodka przedstawia rys. 5.9.

W tym przypadku drganie prawoskrętne ma większą prędkość. Po dodaniu obu fal spolaryzowanych kołowo po wyjściu z ośrodka otrzymujemy drgania liniowe OC' . Fala spolaryzowana liniowo przy wejściu do ośrodka, w której wektor świetlny drgał wzdłuż OC doznała skręcenia płaszczyzny polaryzacji o kąt Θ . Jeśli skręcenia płaszczyzny polaryzacji (widziane od strony obserwatora, do którego oka wpada światło) jest zgodne z ruchem wskazówki zegara, to przypadek taki nazywamy skręceniem prawoskrętnym lub dodatnim. Kierunek skręcenia płaszczyzny polaryzacji jest taki sam jak kierunek jak kierunek obrotów szybszej z dwóch kołowo spolaryzowanych składowych.

Rys. 5.8. Układ pomiarowy do efektu magnetycznego, P – polaryzator, A – analizator, D – fotodetektor, 1 – amperomierz, 2 – woltomierz, 3 – zasilacz Z3020

Rys. 5.9. Skręcanie płaszczyzny polaryzacji

Różnica faz δ obu fal równa jest 2θ . Można ją wyrazić przez różnicę współczynników załamania obu fal:

$$2\theta = \delta = \frac{2\pi l}{\lambda_0}(n_l - n_p)$$

gdzie:

λ_0 – długość fali w próżni.

5.3. Przebieg ćwiczenia

- a) Pomiar sygnału optycznego S przy zmieniającej się wartości kąta położenia α analizatora (tab. 5.1), co 5° .

Tab. 5.1

Lp	S	α
	[ ]	[ ]

- b) Graficzne znajdowanie wartości kąta położenia w analizatorze dla całkowitego wygaszenia sygnału optycznego.
- c) Pomiar sygnału optycznego S dla różnych wartości natężenia prądu I przepływającego przez cewkę przy $\alpha = \alpha_w$ (tab. 5.2).

Tab. 5.2

Lp	S	I	S_{teor}	Θ
	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]

Kąt skręcania Θ płaszczyzny polaryzacji jest proporcjonalny do długości drogi l , którą światło przebiega w ośrodku skręcającym, znajdującym się w polu magnetycznym oraz do natężenia pola magnetycznego H . Współczynnik k (stała Verdet, $\theta = k \cdot l \cdot H$) charakteryzuje zdolność danej substancji do skręcania płaszczyzny polaryzacji w polu magnetycznym.

Szkło SF5 posiada stałą Verdet $k = 10^{-3} \cdot 7,96 \cdot 4\pi \left[\frac{\text{min}}{A} \right]$. Natężenie pola magnetycznego H w czasie wyznaczamy z zależności:

$$h = \frac{N \cdot I}{l}$$

gdzie:

N – ilość zwojów w cewce (1500 zw.),

I – natężenie prądu,

l – długość cewki (200mm).

Wartość sygnału optycznego S_{teor} obliczamy z zależności:

$$S_{teor} = S_0 \cos^2\left(\frac{\pi}{2} + \theta\right)$$

gdzie:

S_0 – sygnał optyczny dla równoległych polaryzatora i analizatora.

5.4. Literatura

1. Mustiel E.R., Parygin W.N.: *Metody modulacji światła*, PWN, W-wa 1974